

Δ Ο Γ Ο Σ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΙΒ' ΒΟΥΛΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Δ.^{ρος} ΗΛΙΑ ΖΕΡΒΟΥ ΙΑΚΩΒΑΤΟΥ

Κατὰ τὴν Συνεδρίασιν τῆς 12.ης Μαρτίου 1862,

ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΣ.

Ἐκδίδεται

δι' αὐθορμῆτου ζήλου τῆς φιλοπάτριδος νεολαίας.

ΚΕΡΚΥΡΑ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΡΜΗΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ.

1862.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

AL 52. Φ 5.0013

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΣΙΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΙΒ΄ ΒΟΥΛΗΣ
ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Δ^{ρος} ΗΛΙΑ ΖΕΡΒΟΥ ΙΑΚΩΒΑΤΟΥ

Κατὰ τὴν Συνεδρίαν τῆς 12.ης Μαρτίου 1862,
ἐπὶ τοῦ Σχεδίου τῆς Ἀπαντήσεως.

Ἔντιμοι Βουλευταί!

Ἐάν ποτὲ αἷσιος καὶ λίχν εὐάρεστος μοὶ προσεφέρθη
εὐκαιρία, ὅπως ἐκφράσω καὶ διακοινώσω πρὸς ἄλλους τὰς
ιδέας μου μετὰ πολυχρόνιον πανταχόθεν ἐπιβαλλομένην
σιγὴν, εἶναι βεβαίως ἢ ἐνεστῶσα, ὥς ἐκ τῆς ἀφορμῆς τὴν
ὁποίαν μοὶ παρέχει τὸ σχέδιον τῆς ἀπαντήσεως. Εὐρισκό-
μενος ἐντὸς πεφωτισμένης καὶ φιλοπάτριδος δμηγύρεως,
ἐν τῷ μέσῳ Ἀντιπροσωπείας λαοῦ νοήμονος καὶ Ἑλληνι-
κοῦ ἀκροαζόμενος ὑφ' ἑνὸς δημοσίου εὐνοϊκοῦ καὶ εὐδια-
θέτου, καὶ λαβὼν παρ' ἀμφοτέρων τὰ τρανώτερα, ἐπιση-
μότερα καὶ ἐκφραστικώτερα δείγματα τιμῆς, ἀγάπης καὶ
σεβασμοῦ· δείγματα, τὰ ὁποῖα ὑπὸ ἔθνικὴν καὶ ἱστορικὴν
ἐποψιν δεόντως ἐκτιμώμενα, θέλουν ἀπαρτίσει μίαν τῶν
ὕψηλότερων καὶ διδακτικωτέρων σελίδων τῆς πατρίδος ἱ-
στορίας μας— πιστεύω, ἢ μᾶλλον ὀφείλω νὰ πιστεύσω
ὅτι ἡ ἐξωτερικεὺς αὕτη τῶν ιδεῶν μου, δὲν θέλει ἀντι-
χῆσει ἐπὶ ματαίῳ εἰς τὰς ἀκοὰς ἀπάντων, ἀλλ' ἀπ' ἐναν-
τίας θέλει ἐπιστήσει τὴν σύντονον, ἐμβριθῆ καὶ γόνιμον
προσοχὴν σας· ἐντεῦθεν δὲ παρεκτείνουσα τὸν δονισμόν
τῆς θέλει μεταδόσει καὶ εἰς εὐρύτερον δρίζοντα ἀποτε-
λεσματικῶς τὸν ἥχόν της.

ΙΑΚΩΒΑΤΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Μὴ νομίσητε ὅμως, ἔντιμοι Βουλευταί, ὅτι θέλω ἐκλάβει τὴν ἐνταῦθα παρουσίαν ὑμῶν, ὡς μίαν Ἀκαδημαϊκὴν Συνέλευσιν, καὶ ὡς ἐκ τούτου παρεκτραπῶ εἰς ἀγόρευσιν ὅλως ἀνοίκειον καὶ πάντῃ διαφόρου φύσεως, ἀπὸ τὴν ἀρμόζουσαν εἰς τὸν Βουλευτικὸν χαρακτῆρά σας καὶ εἰς τὴν θετικὴν τῆς κοινωνίας κατάστασιν. Ὅχι ποσῶς. Τίποτε δὲν εἶναι, κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν γνώμην μου, κουφότερον καὶ ἀγωνώτερον, ἀπὸ τὰς ἀπλᾶς καὶ καθαρὰς θεωρίας, αἵτινες δὲν συνοδεύονται, οὐδὲ συσχετίζονται μὲ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν· ἡ ἀδιαφιλονέικτος αὕτη ἀλήθεια καθίσταται ἔτι μᾶλλον καταφανὴς, καθόσον ἀναφέρεται εἰς βουλευτικούς καὶ νομοθετικούς συλλόγους· εἰς τὴν ἀγόρευσίν μου ἐπομένως θέλω τηρήσει μᾶλλον τὴν θετικὴν ἢ τὴν θεωρητικὴν πορείαν, ἀλλ' οἱ λόγοι μου θέλουν εἶσθαι ἐπίσης πειστικοὶ καὶ φωτοβόλοι ὡς τὴν ἀλήθειαν, ἀκαταμάχητοι ὡς τὴν ἀνάγκην καὶ γόνιμοι ὡς τὴν ἀρετὴν.

Ἀρχομαι ἤδη τοῦ ὑπὸ βούλευσιν θέματος, τοῦ Σχεδίου τῆς ἀπαντήσεως. Δὲν ἔννοῶ ὅμως νὰ ἐξετάσω τὸν τύπον καὶ τὴν ὕφην του, διότι ἴσως ταῦτα εἶναι ἐπιδεκτικὰ ἐπεξεργασίας τίνος ἢ καὶ μικρᾶς προσθήκης καὶ ὑψηλοτέρου τόνου, ἀλλ' ἐπιλαμβάνομαι ἀμέσως τῆς οὐσίας τοῦ Σχεδίου, τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν βάσεων ἐπὶ τῶν ὁποίων ὠκοδομήθη, διότι ἐκ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀκριβοῦς αὐτῶν ἀναλύσεως, θέλει προκύψει καὶ χαραχθῇ ἡ πορεία, τὴν ὁποίαν ὀφείλει καὶ ὀρεῖται ἀνεκᾶθεν νὰ διαγράψῃ καὶ τηρήσῃ πιστῶς ἡ Βουλὴ. Τίνες δὲ εἶναι αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱ βάσεις τοῦ Σχεδίου; Αὗται ἀνάγονται ὅχι εἰς δύο, ὡς διέκριναν οἱ προλαλήσαντες, ἀλλ' εἰς τρεῖς· 1.ον Ἐθνικὸν ζήτημα— 2.ον Κοινωνικὴν κατάστασιν καὶ 3.ον Τρόπος τῆς διεξαγωγῆς τῶν καθηκόντων ἐκάστης τοῦ Κράτους Ἀρχῆς.

Προβαίνω ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς 1.ης βάσεως. Ἐθνικὸν Ζήτημα. Ὡραῖον τὸ ἀντικείμενον, ἔντιμοι Βουλευταί, καὶ τοσοῦτον μᾶλλον ὥραῖον, καθόσον εἶναι πάντοτε ἀκμαῖον, καίτοι πάντοτε μαρτυροστόλιστον· ἀλλ' εἶναι καὶ θερμὸν, θερμὸν ὡς τὴν ἐλευθερίαν, μεγάλου ὡς τὴν ἀνεξαρτησίαν, σοβαρὸν ὡς τὴν πατρίδα, γόνιμον ὡς τὴν πρόοδον, καὶ πάροχον μεγάλων αἰσθημάτων καὶ ἀληθοῦς κοινωνικῆς ἀναπλάσεως· εἰς αὐτὸ τὰ πάντα ἀνακεφα-

λαιοῦνται, τὰ πάντα συμπεριλαμβάνονται, τὰ πάντα ἐγκυμονοῦνται. Ἀλλὰ προσέξατε, ἔντιμοι Βουλευταί, διότι ἐξ αὐτοῦ καὶ τὰ πάντα δύνανται νὰ διακινδυνεύσωσι καὶ νὰ ἀπολεσθῶσιν.

Ἔργον μου δὲν εἶναι σήμερον νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν σας ἐπὶ τῆς διεγερθείσης εἰς τὴν κοινωνίαν πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς κινήσεως μετὰ τὴν ἐκχρυσιν καὶ διατύπωσιν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας· σκοπός μου δὲν εἶναι νὰ σᾶς ἐπασχολήσω ἐπὶ τῶν διαφορῶν φάσεων καὶ σταδίων, τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης διέτρεξε, οὐδὲ νὰ σᾶς ἐξιστορήσω τὰς καταδρομὰς, καὶ τὴν πάλιν τὴν ὁποίαν ἡναγκάσθη νὰ ὑποστῇ καὶ ἐπὶ τέλους νὰ κατισχύσῃ αὐτῆς· πρόθεσιν δὲν ἔχω ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ διεξέλθω τὰς διαφορὰς λύσεις, αἵτινες ἐπροτάθησαν καὶ ὀπωσοῦν διεδηλώθησαν πρὸς διεκπεραίωσιν τοῦ μεγάλου τούτου ζητήματος· δὲν θέλω νὰ ἐνδιατρίψω ἐπὶ τῶν μεγάλων κινήσεων, τοὺς ὁποίους διέτρεξεν ἡ πατρις, καὶ ἴσως ἀκόμη διατρέξει, ἔνεκα τῶν ἐπινοηθεισῶν λύσεων· δὲν προτίθεμαι ἐπὶ τέλους σήμερον νὰ ἐκτιλύξω τὴν βαθεῖαν καὶ Μακριαβελλικὴν πολιτικὴν, ἣτις ἐπειράθη καὶ πειράται εἰσεῖτι νὰ δράξῃ τὸ ἄκρον τοῦ νήματος τῆς ἰδέας, ὅπως διευθύνῃ αὐτὴν πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον, καὶ πρὸς βλάβην ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος· δὲν ἔννοῶ νὰ ἀνασύρω ἀπὸ τοῦδε τὸ παραπέτασμα, ἢ ἐντελῶς νὰ διελύσω τὴν καλύπτουσαν τὰ πράγματα πυκνὴν ὁμίχλην· ἴσως ὁ καιρὸς δὲν εἶναι πολὺ μακρὰν, ὅτε θέλω τὸ πράξει· ἀρκεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ διαφανὲς τοῦ πρίσματος· δὲν θέλω νὰ ἐκχυθῇ διὰ μιᾶς τὸ φῶς, διότι ὁ χεῖμαρρος καὶ ἡ πλημμύρα τοῦ φωτός, ἀντὶ νὰ διαφωτίσουν, ἐπισκοτιζοῦν καὶ θαμβοῦν τὴν ὁρασιν.

Ὅ,τι ὅμως κρίνω ἀνγκαῖον καὶ ὀρεῖμαι νὰ σᾶς ὑπενηθυμήσω εἶναι, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀφίνεται ἀχαλίνωτος ἡ ὁρμὴ τοῦ αἰσθήματος, διότι εὐκόλως μετατρέπεται εἰς τυφλὸν καὶ ἐπικίνδυνον φανατισμόν. Τὰ μεγάλα, τὰ γενναῖα καὶ γόνιμα αἰσθήματα, ὀφείλομεν πάντοτε νὰ συνοδεύωμεν μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον, νὰ συνδυάζωμεν τὰς ἐνθουσιᾶδας, ἀλλ' ἀτάκτους κινήσεις τῶν μὲ τὰς κινήσεις τοῦ

ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ πνεύματος τοῦ πολιτισμένου

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

κόσμου, νὰ στηρίζωμεν αὐτὰς ἐπὶ τῆς πείρας τοῦ παρελθόντος, καὶ οὕτω προχωροῦντες μὲ βήματα στερεὰ καὶ συνετὰ, νὰ ἐπισύρωμεν μεθ' ἡμῶν τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος, τὸν σεβασμὸν τῶν ἐξευγενισμένων ἐθνῶν καὶ τὴν εὐλικρινὴ καὶ σταθερὰν αὐτῶν ὑποστήριξιν· ἡ διηνεκὴς τῶν ἄλλων συμπάθεια ὡς πρὸς τὴν δικαίαν ὑπόθεσίν μας, εἶναι τὸ ἐξαγόμενον τοῦ συνετοῦ θάρρους μας καὶ τῆς εὐπίστου ἐγκαρτερήσεώς μας.

Ἡ ἐθνικὴ ἰδέα διακείται ἤδη, ὡς Βουλευταὶ, εἰς πολλὴ ἐπίζηλον καὶ προοδευτικὴν θέσιν· εἶναι ἰδρυμένη ἐντὸς τοῦ περιβάλου σας, καὶ ὡς Ἡράκλειος στήλη ἀνυψωμένη, κατὰ τῆς ὁποίας οὔτε ὁ χρόνος, οὔτε ἑτέρα δύναμις θέλουν πλέον ποτὲ ὑπερσχύσει· ἤδη μετὰ παρρησίας καὶ μεθ' ὅλης τῆς ἐπισημότητος, ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε εἰς ἀπάντησιν ἐδηλώθη, ἐκφράζεται πρὸς τὸν Ἀντιπρόσωπον τοῦ μεγάλου καὶ φιλελευθέρου ἐκείνου ἔθνους, τὸ ὅποιον πρὸ πολλοῦ καθιέρωσε πρῶτον εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον, τὴν ἀληθῶς ἐλευθεριοπάροχον ἀρχὴν τῶν ἐθνικοτήτων, ἀρχὴν τὴν ὅποιαν οὐδέποτε τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος θέλει πλέον ἀνεχθῆναι νὰ διαγραφῇ ἀπὸ τὴν σημαίαν του, ἀλλ' εἰς τὸ πείσμα τῆς διπλωματίας καὶ μ' ὅλον τὸν ἐγωϊσμὸν τῶν Παλμερστονίων καὶ Λαγιάρδων, θέλει τάχιον ἢ βράδιον ἀναλάβει καὶ πρῶτον τὸ κίνημα, καὶ συνδράμει πρὸς τὴν πραγματοποίησιν της.

Ἀλλ' ὁποία ἀκαταμάχητος φορὰ πραγμάτων! ὁποῖος ἰσχυρὸς ἰδεῶν μαγνητισμός! Ὅ,τι ἄλλοτε, ὡς καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐκαλεῖτο *insania, dementia, stultitia, furiosa opinio* — ὅ,τι ἄλλοτε κατεδιώκετο ἀπηνέστερον καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ἐνεπαίζετο ὡς ὄνειροπόλημα καὶ βρεμβασμός, σήμερον ἤδη ἀπολαμβάνει τιμὰς παρ' αὐτῶν ἐκείνων, οἵτινες τὸ κατεδιώκον καὶ τὸ ἐξόβριζον, καὶ ἀνατιθέμενον εἰς ὑψηλὴν ἐαυμίδα καθίσταται ἡ πυξὶς καὶ τὸ πηδάλιον τῆς κοινωνικῆς διεύθυνσεως.

Εἰς τοιαύτην ὁμῶς θέσιν πραγμάτων διακείμενοι, ὁφείλομεν νὰ μὴ τὰ ὠθήσωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος περαιτέρω, μήπως ἀπολέσωμεν ὅ,τι ἀπεκτήσαμεν, καὶ ἀντὶ νὰ φθάσωμεν εὐτυχῶς εἰς τὸ τέρμα τῶν ἀγώνων μας, παρεκ-

τραπῶμεν εἰς βήματα ὀλισθηρὰ καὶ πέσωμεν εἰς τὸν Καϊάδα. Ἀλλ' ἴσως εἰπωσί τινες, ἡ στασιμότης αὕτη δύναται νὰ χαλαρώσῃ τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῆς κοινωνίας, ἐνῶ ὀφείλομεν νὰ τὴν διατηρῶμεν εἰς διηνεκὴ κλονισμὸν καὶ εἰς πυρετώδη κατάστασιν.

Ὅχι ἂν μὴ διατάζωσιν οἱ φρονοῦντες τὰ τοιαῦτα. Τὰ ἐθνικὰ τῶν λαῶν αἰσθήματα εἶναι ἀμάραντα καὶ αἰδιά, ὡς εἶναι αὐτὰ ταῦτα τὰ ἔθνη. Ἐπιστήσατε ὀλίγον τὴν προσοχήν σας, ὡς Βουλευταὶ, πρὸς τὴν Ἱρλανδίαν καὶ Πολωνίαν, παρατηρήσατε τοὺς λαοὺς τούτους καίτοι πρὸ πολλοῦ χρόνου διατελοῦντας ὑπὸ ξενικὴν δεσποτείαν· παρατηρήσατέ τους εἰς τὴν πορείαν των καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν κίνησιν· ἡ ἐξωτερικεὺς τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν, μολονότι παρουσιάζει διαλείμματα, καὶ μακρὰς πολλὰς διαστάσεις, οὐδέποτε ὁμῶς χαλαροῦται, ἀλλ' ἀναφαίνεται εἰς καταλλήλους ἐποχὰς, πλήρης ζωῆς, πλήρης προόδου καὶ ἐθνισμοῦ. Ἐὰν δὲ τοιαῦτα φαινόμενα μᾶς παρουσιάζουν τὰ ἔθνη ἐκεῖνα, διατί θέλομεν ἀδικήσῃ τὸν Ἕλληνα, ὅστις εἶναι καὶ φύσει ζωηρότερος καὶ ἐπίσης γενναῖος; Τετρακόσια περίπου ἔτη διετέλει μετὰξὺ δύο ὁσαύτως μαινομένων ἐχθρῶν, τοῦ τε Ἰσλαμισμοῦ καὶ τοῦ Παπισμοῦ, καὶ ἐν τούτοις τὸ αἶσθημά του τὸ ἐθνικὸν, διτηρήθη ἀνέπαρον καὶ ἀκμαῖον, καὶ ὅτε ἤλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξεχύθη καὶ ἡγέρθη πάνοπλον καὶ ἀνδρεῖον, ἡγωνίσθη καὶ ἐθριάμβευσεν. Ἄς ἐμβλέψωμεν δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, ὡς Βουλευταὶ, ἂς διατρέξωμεν κατ' ἐπίνοιαν τὴν ἐθνικὴν κίνησιν τῆς μικρᾶς κοινωνίας μας, καὶ ἂς ἐνθυμηθῶμεν ποσάκις δὲν ἐσταμάτισεν, ἐνεκα ἰσχυρῶν ἐπιθέσεων καὶ ἀπείρων ραδιουργιῶν, καὶ ὁμῶς διηγέρθη πάντοτε γενναϊότερα καὶ ἐνθουσιασικότερα· πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐνταῦθα ἀνεφλέχθη αἴφνης καὶ ἐν ἀκαρεῖ ὡς ἡφαίστειος κρατῆρ, καὶ διεσκόρπισεν παντοῦ τὴν λάβαν καὶ τοὺς σπινθῆρας της. Οὐδεὶς λοιπὸν φόβος χαλαρώσεως. Ὁ φόβος καὶ ὁ κίνδυνος ὑφίστανται ἀπεναντίας εἰς τὴν ἀδιάκοπον τρικυμίαν καὶ τὸν πυρετὸν, τὰ ὁποῖα βαθμηδὸν ἐκνεύριζον καὶ χαλαρόνουν, καὶ ἐπὶ τέλους φέρουν τὴν νάρκωσιν καὶ τὸν θάνατον.

Ἐξεταζόμενον καὶ ὑπὸ ἐτέρας ἐπόψεϊς τὸ ζήτημα

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

δὲν παρίσταται, ὦ Βουλευταί, ἦττον ἀκροσφαλῆς ἢ ἐπὶ τῷ πρόσω ὤθησις τοῦ. Ἡ ἀδελφὴ καὶ γενναία Ἰταλία ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐθνικοῦ ὄργασμου, ἵσταται ἤδη μετέωρος ὡς πρὸς τὴν ἐπαναστατικὴν βάδισίν της καὶ τὸν τελικὸν σκοπὸν τῶν βουλήσεών της, διότι φαίνεται ὅτι ἡ διπλωματικὰ σταματᾷ εἰς αὐτὴν σήμερον τὴν κίνησιν καὶ τὴν ὁρμὴν. Ἡ θέσις τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς παρουσιάξῃ ὅσιν ἀριμάνειον, μᾶς πείθει ἀπ' ἐναντίας περὶ τῆς ἡρέμου καὶ πρὸς τὸ παρὸν εἰρηνικῆς αὐτῶν τάσεως. Καὶ ἂς μὴ ἀφαρπαζώμεθα ἀπὸ τοῦ συμπαθητικοῦ λόγου τινῶν, ἢ ἀπὸ ἐν ἄρθρον μιᾶς ἐφημερίδος, ἐκφραζομένης ἐνθουσιωδῶς ὑπὲρ ἡμῶν. Τοῦτο οὔτε συνετὸν εἶναι, οὔτε ἴδιον πολιτικοῦ ἀνδρός· ἐγὼ εὖ γνωμονῶ πρὸς τοὺς φιλανθρώπους ἐκείνους καὶ φιλέλληνας, οἵτινες ὁπωσδήποτε συμμερίζονται καὶ ὑποστηρίζουν τὰ δίκαιά μας, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὀρθὸν καὶ ἐκ τῶν γραφομένων τῶν νὰ ρυθμίζω τὴν ἐθνικὴν πορείαν μου, διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔχω δικαίωμα νὰ συλλάβω καὶ ὑπονοίας· φαντάζομαι ὅτι ἂν ἔχωμεν πολλοὺς φίλους, ἔχομεν καὶ πολλοὺς ἐχθροὺς, οἵτινες γινώσκοντες τὸ εὐερέθιστον καὶ ἐνθουσιῶδες τοῦ Ἑλληνικοῦ αἰσθήματος, δύνανται δι' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου μέσου νὰ ἐπιβουλευθῶσι τὸ ἐθνικὸν μέλλον μας, καὶ νὰ μᾶς ὠθῶσιν εἰς βήματα ἄωρα καὶ καταστρεπτικά.

Ἐὰν δὲ ρίψωμεν καὶ βλέμμα προσεκτικὸν καὶ περιπαθὲς πρὸς τὴν ἱερὰν ἐκείνην γῆν, μεθ' ἧς ἀγωνιζόμεθα ν' ἀπαρτίσωμεν μέρος ἀναπόσπαστον, θέλομεν ἰδεῖ μετὰ σπαραξικαρδίου συγκινήσεως τὴν ἀξιοδάκρυτον θέσιν εἰς ἣν διάκεινται τὰ πράγματα. Ἐπομένως φρονῶ, ὦ Βουλευταί, ὅτι ὀφείλομεν νὰ σκεφθῶμεν, μήπως ἐν βῆμα ἀπότομον καὶ ὀλισθηρὸν πρὶν τῆς ἐντελοῦς ἀποκαταστάσεως τῆς τάξεως, ἤθελε συνεπιφέρει ὀλεθριώτερα δεινὰ καὶ διακινδυνεύσει καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς τε καὶ ἡμῶν, διότι δὲν πιστεύω εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην τῶν πραγμάτων νὰ ἦναι ἀλλότριος ὁ ξενικὸς δάκτυλος.

Ἐτέρον γεγονός ὡσαύτως σπουδαῖον πρέπει νὰ γαματήσῃ τὰ βήματά μας καὶ νὰ μᾶς ὑπαγορεύσῃ σύνεσιν εἰς τὴν πορείαν μας. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι ἡ παρὰ τοῦ ἐν-

τίμου Κ. Γιάδστωνος κατάθεσις, τῶν ἐγγράφων, τῶν ἀφορούντων τὴν κατάστασιν μας, ἐπὶ τῆς Τραπεζίης τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου. Δὲν νομίζετε, ὦ Βουλευταί, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ φωτισθῶμεν ἐξ αὐτῶν ; Μεγάλαι ἀλήθειαι, μεγάλα μυστήρια ἐμπεριέχονται εἰς τὰ ἐγγράφα ἐκεῖνα, διότι καλῶς ἐνθυμείσθε, ὅσα ἐξέφραζεν αὐτὸς ὁ ἴδιος Γιάδστων, ὅτι ἦτο προτιμότερον νὰ μένωσιν αὐτὰ αἰωνίως θαμμένα παρὰ νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸ φῶς. Ἡ ἀκαταμάχητος ὁμῶς ἀνάγκη τὰ ἐξήγαγεν ἀπὸ τὸν τάφον· ἂς περιμείνωμεν λοιπὸν νὰ τὰ ἀναγνώσωμεν.

Ἄν δὲ τώρα προσέξωμεν καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ ἐξετάσωμεν τὸ σημερινὸν τῆς Ἑπτανήσου δημόσιον πνεῦμα, ἀκούομεν νὰ μᾶς λέγῃ· ἡτφάλισα ἤδη τὸ ἐθνικὸν μου δικαίωμα, ἢ ἀναγνώρισίς τοῦ ἐξετελέσθη ἐπισήμως, δὲν ἐννοῶ ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ τὸ διακινδυνεύσω· οἱ ἀντιπρόσωποί μου δὲν θέλω νὰ παρεκκλίνωσιν οὐδὲ κεραῖαν, ἀλλ' ἐξ ἄλλου μέρους νὰ μὴ μὲ ὠθήσωσιν εἰς τὸν κρημνόν. Ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε ἀνέπτυξα προκύπτει ἀριδῆλως ὅτι τὸ μέρος τοῦ σχεδίου, τὸ ἀφορῶν τὸ ἐθνικὸν ζήτημα, εἶναι ἄριστα θεμένον ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν του, ἐκτὸς ἂν πρόκηται νὰ τροποποιηθῇ ὡς πρὸς τὸ ὕψος καὶ τὸν τόνον.

Ἄλλως δὲ, ὦ Βουλευταί, δύναται καὶ αὔριον ἢ μεθαύριον νὰ παρουσιασθῇ αἴσιος ἢ στιγμὴ, ἵνα προβῶμεν καὶ εἰς βήματα ἀποτελεσματικώτερα. Εἴθε δὲ, εἴθε νὰ ἐπιταχύνῃ, καὶ τότε ἂς μὴ περιορισθῶμεν εἰς ἀπλᾶς ἐκδηλώσεις, ἀλλ' ἂς ἐξέλθωμεν ἐντεῦθεν ἅπαντες, ἂς μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀπέναντι ἡρωϊκὴν Ἡπειρον, καὶ διασχίζοντες τὰ ὕψη τοῦ Πίνδου καὶ τῆς Ὀσσης, ἂς φθάσωμεν μέχρι τῶν ὀρίων τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου, καὶ ἂς στήσωμεν τὸ λάβαρον τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος ἐκεῖ, ὅπου ὁ πρῶτος Κωνσταντῖνος ἀνύψωσε τὸ λάβαρον τοῦ Σταυροῦ καὶ ὁ Τελευταῖος τὸ ἐτίμησε καὶ τὸ ἐδόξασε μὲ τὸ ἡρωϊκὸν αἷμά του.

Μεταβαίνω εἰς τὴν ἀνόπτυσιν τῆς δευτέρας βάσεως τοῦ σχεδίου, τὴν ἀφορῶσαν τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν. Τὸ θέμα τοῦτο εἶναι ὡσαύτως οὐσιώδες, ἂν καὶ κατὰ δεύτερον λόγον, ἀλλ' ὀφείλομεν πάντοτε, ὦ Βουλευταί, νὰ τὸ ἐξετάσωμεν μετὰ πολλῆς σκέψεως καὶ ἐμβριθείας,

ἂν δὲν θέλωμεν νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν κοινωνίαν νὰ τή-
κηται ματαιομένη, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ καταστήσῃ εἰς
παντελὴ ὄλεθρον. Ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ προβῶμεν εἰς
τὴν ἀνάλυσιν καὶ ἀνατομίαν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος;
Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰσδύσωμεν ἐντὸς τῶν σπλάγχων του,
καὶ ἀναξέοντες τὰς πληγὰς του νὰ καταστήσωμεν αὐ-
τὰς δριμυτέρως; Ναι, ὦ Βουλευταί, ὀφείλομεν νὰ τὸ
πράξωμεν, διότι ἐξυπηρετοῦμεν τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' ἵνα
μὴ σὰς ἐπιβαρύνω ὑπὲρ τὸ δέον, θέλω ἐπιληφθῇ τοῦ θέ-
ματος τούτου ἀκροθιγῶς καὶ ἐπιτροχάδην.

Ἄς τὸ εἰπώμεν δὲ ἐκ προσιμίων, ἃς τὸ ὁμολογήσωμεν
παρρησίᾳ, ὅσον καὶ ἂν εἶναι δυσάρεστος καὶ πικρὰ ἡ ὁ-
μολογία αὕτη, ὅτι μ' ὅλην τὴν ἐθνικὴν κίνησιν, ἡ κοι-
νωνική μας κατάστασις διόκεται ἄνευ προόδου, εἶναι με-
στὴ δυστυχιῶν καὶ ὀδυνῶν, ἐνῶ ἐξ ἄλλου μέρους ἰδέα ἐ-
θνικὴ ἄνευ προόδου δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ, εἶναι λόγος
κενὸς καὶ ἄγονος, εἶναι σκιὰ καὶ ἀληθῶς ἔπος πτερόεν,
εἶναι δένδρον ἄκαρπον καὶ ἄνθος ἄνευ ὀσμῆς. Τὴν ἀλή-
θειαν ταύτην οὐδεὶς πιστεύω τολμᾷ νὰ διαφιλονεικήσῃ.
Καὶ ὅμως ἡ κατάστασις μας ὑπὸ τὴν ὕλικὴν πρὸ πάντων
ἐποψίαν εἶναι στάσιμος καὶ ὀπισθοδρομικὴ, εἶναι λίαν ἐπι-
φοβὸς καὶ εἰς ἄκρον δυσειδῆς, ὥς ἐκ τοῦ ἀθλίου συστή-
ματος τὸ ὅποῖον μᾶς διέπει. Ρίπτοντες ταχὺ τὸ βλέμ-
μα ἐπὶ τῆς γενικῆς τῶν πραγμάτων θέσεως, παντοῦ
διαβλέπομεν τέφραν καὶ κόνιν· ὅλοι οἱ κοινωνικοὶ δε-
σμοὶ χαλαρωμένοι, ἡ δημοσία πίστις φυγαδευμένη, ὁ
ἐγωϊσμὸς καὶ ἡ κακοπιστία εἶναι τὰ μόνα τῶν ψυ-
χῶν ἐλατήρια, ἡ ὑπόκρισις καὶ ὁ Ἰησουϊτισμὸς ὀν-
τικαδιστοῦν τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν παρρησίαν, τὰ
ἥθη εἶναι εἰς τὴν ἐσχάτην παραλυσίαν· παντοῦ ἔριδες
καὶ διαπληκτισμοί, παντοῦ διαιρέσεις καὶ φετραι-
σμοί· ἤθελεν εἶπει τις δικαίως ὅτι διατελοῦμεν εἰς πλή-
ρη κοινωνικὴν διάλυσιν.

Ἐὰν δὲ καὶ ἰδίως ἐμβλέψωμεν, ὦ Βουλευταί, εἰς τὰς
διαφόρους τῆς κοινωνίας παραγωγικὰς δυνάμεις, εἰς
τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ἐκ τῶν ὁποίων ἐμελλε νὰ προκύπτῃ
ἡ πρόοδος καὶ εὐημερία τοῦ τόπου, πάντα τοῦ, καὶ τὸ
λέγομεν μὲ μεγίστην τῆς καρδίας μας θλίψιν, παντα-

χοῦ ἀπαντῶμεν δίκρια, θρήνους καὶ ἐγκατάλειψιν.
Τὸ στοιχεῖον τῆς γεωργίας καὶ τῆς μεσαιᾶς τῶν ἰδιοκ-
τημόνων τάξεως, εἶναι ἐν πλήρει χρεωκοπίᾳ, εἶναι πάν-
τῃ ἐστερημένον πόρων ἐμψυχώσεως καὶ παραγωγῆς. Ἡ
δημοσία ἐκπαίδευσις μ' ὅλην τὴν ἀδράν αὐτῆς δαπάνην,
οὐδὲν ἄνταποκρίνεται μὲ τὰ προσδοκώμενα ἠθικὰ ἐ-
ξαγόμενα. Τὰ ἐκπαιδευτήρια εἶναι κενὰ καὶ ἀπὸ διδα-
σκάδων καὶ ἀπὸ φοιτητῶν· ὁ δὲ ὀργανισμὸς τῶν ἀνώ-
μαλος καὶ πολύπλοκος. Τὸ φορολογικὸν σύστημα ὅλως
δυσανάλογον καὶ ἄνισον· δι' αὐτοῦ αἱ παραγωγικώτεραι
τάξεις τῆς κοινωνίας ἐπιβαρύνονται, ἐνῶ αἱ ἄλλαι δια-
τελοῦν σχεδὸν ἀπορολόγητοι. Τὰ αὐτὰ δυνάμεθα νὰ
παρατηρήσωμεν καὶ ὡς πρὸς τὰς ἄλλας τῆς κοινωνίας
δυνάμεις. Ἐπὶ ὅλων τούτων τῶν ἀντικειμένων δὲν ὁ-
φείλει ἡ Βουλὴ νὰ ἐπιστήσῃ σπουδαίως τὴν προσοχὴν
της; δὲν πρέπει νὰ λάβῃ τινὰ πρόνοιαν, ὅπως πειρα-
θῇ τοῦλάχιστον, καθόσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὴν, νὰ ἐ-
πιφέρῃ τινὰ θεραπείαν καὶ νὰ ἐπιχύσῃ μικρὰν σταγόνα
λαματικοῦ βαλσάμου ἐπὶ τόσων ἀνοικτῶν πληγῶν, ἐπὶ
τοσαύτης καχεξίας; Πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν κοινο-
νίαν, τῆς ὁποίας τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἀνακούφισιν
ἀνεδέχθη;

Ἀλλ' ἀκούω νὰ μὲ λέγουν, ἡ βελτίωσις δὲν εἶναι ἐφι-
κτὴ. Αἶ! Τοῦτο δὲ τὸ εἶπομεν καὶ ἡμεῖς πρότερον.
Ἐν τούτοις ἡ κοινωνία ἀπαιτεῖ σήμερον τινὰ βελτίω-
σιν. Πόθεν ἡ φαινομενικὴ αὕτη ἀντίφαισις μεταξὺ τῆς
Βουλῆς καὶ τῆς κοινωνίας; Ἡ ἀπάντησις εἶναι πρόχει-
ρος. Διότι ἡ κοινωνία δὲν ἐπίσθη εἰσέτι ἀρκούντως περὶ
τοῦ ἀνεφίκτου τῶν βελτιώσεων καὶ αὐτὸ τοῦτο σήμε-
ρον ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν, νὰ τὴν πείσωμεν ὅχι δ' ἀ-
πλὼν λόγων, ἀλλὰ διὰ μέτρων καὶ πράξεων συνετῶν,
διότι ἄλλως ἂν ἤλθομεν ἐνταῦθα νὰ εἰπώμεν μόνον
ὅτι καμμία ἀνακούφισις δὲν εἶναι ἐφικτὴ, τότε ἃς τὸ
εἰπώμεν, καὶ ἃς ἐξέλθωμεν ἐντεῦθεν. Ἀλλὰ [διαμένομεν
ἐδῶ, λέγουν ἕτεροι, ἵνα ἐμποδίζωμεν τὸ κακόν. Καὶ δύ-
ναται, ὦ Βουλευταί, νὰ ὑπάρξῃ μεγαλύτερον κακὸν ἀπὸ
τὸ καταμαστιζόν ἤδη τὴν κοινωνίαν; αἱ καταχρήσεις,

ἡ ἐγκατάλειψις τῶν παρανομίαι καὶ ἐν γένει ἅπαντα ἡ κα-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

τάστασις τῶν δημοσίων, ἐφθασαν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, καὶ ἐντούτοις οὐδόλως ἰσχύσαμεν μέχρι τοῦδε νὰ ἐμποδίσωμεν ταῦτα πάντα. Ἐνεκα τούτου διστάζει καὶ εὐελπίζεται καὶ τὸ δημόσιον πνεῦμα, καὶ διατελεῖ εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν ἰδικήν σας ἰδέαν, αὐτὸ λοιπὸν ἀπαιτεῖ νὰ τὸ πείσωμεν ἐναργῶς καὶ ἀναμφιλέκτως ὅτι πᾶσά μας προσπάθεια, καὶ τοι συνετὴ καὶ ἔλλογος, ἀποβαίνει ματαία· καὶ ὅπως φθάσωμεν εἰς τὸ τέλος τοῦτο, ὀφείλομεν νὰ θέσωμεν τὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν ἐναλλαγὴν ἢ νὰ παραδεχθῇ ἢ νὰ ἀπορρίψῃ τὰ μέτρα μας· ἐὰν τὰ παραδεχθῇ, θριαμβεύομεν, ἐὰν τὰ ἀπορρίψῃ τὴν ἀπολέσχμεν, διότι θέλομεν εἰπεῖ εἰς τὸν τόπον, ἰδοὺ σὲ ἱκανοποιήσαμεν, ἐκάμαμεν καὶ τὴν τελευταίαν ἀπόπειραν ἀλλ' εἰς μάτην· ἀπύχλα πλέον πᾶσαν ἐλπίδα.

Ἄλλως μὰ τὴν ἀλήθειαν ἀγνοῶ ποῦ θέλομεν καταντῆσαι. Φοβοῦμαι ὅμως, ὦ Βουλευταί, μήπως τοιούτοτρόπως βαδίζοντες ὠθήσωμεν τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ἀντίδρασιν, διότι πρωτίστη τοῦ ἀνθρώπου ἀνάγκη εἶναι ἡ τῆς ὑπάρξεως, καὶ ἂν ταύτην δὲν τοῦ ἐξασφαλίσωμεν, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, κινδυνεύομεν νὰ τὸν σπρώξωμεν εἰς βήματα ἀπελπιστικά. ἤκουσα ἐνταῦθα λόγους, οἵτινες μοῦ ἐνέπνευσαν φρικίαν καὶ ἀνατριχιασμὸν, ἂν καὶ δὲν τοὺς ἐπίστευσα, διότι δὲν δύναμαι νὰ πισθῶ ὅτι ψυχὴ Ἑλληνικὴ ἡμπορεῖ καὶ νὰ τοὺς συλλάβῃ. ἤκουσα νὰ λέγωσι τινὲς, ὅτι ἂν ἡ IB' Βουλὴ δὲν προσέβαιnen εἰς μέτρα ἀνακουφίσεως καὶ θεραπείας ἐσωτερικῆς, δὲν τοὺς ἀπέμεnen ἄλλο, εἰμὴ νὰ ριφθῶσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Προστασίας καὶ νὰ ζητήσωσι τὸν ἀποικισμὸν, ἀλλὰ τοιούτοτρόπους ἤθελον συμπαρασύρει εἰς τὰς ἀλύσεις των καὶ τοὺς συνενόχους τῇ δυστυχίας των. Λόγοι ἀπίστευτοι, ἂν δὲν ὑποβάλλωνται καὶ δολίως. Ἐν τούτῳ εἶναι λόγοι ἀπελπισίας καὶ ἀπογνώσεως. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνκαλυφθέντων, βλέπετε, ὦ Βουλευταί, ὅτι εἶναι σωτήριον καὶ τὸ μέρος τοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ τόπου βελτίωσιν.

Ἄς ἐρυνήσωμεν ἤδη καὶ τὴν τρίτην καὶ τελευταίαν βᾶσιν. Τὸ θέμα τοῦτο ἀφορᾷ τὸν τρόπον καθ' ὃν ὀφεί-

λουν αἱ διάφοροι τοῦ Κράτους Ἀρχαὶ νὰ διεξαγάγωσι τὰ ἰδιαίτερα καθήκοντά των. Καὶ ἐνταῦθα ἀναγκάζομαι, ὦ Βουλευταί, νὰ σᾶς ἐκφράσω ἐτέραν πικρὰν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πιέζει πολὺ τὴν καρδίαν μου, καὶ δὲν δύναται νὰ τὴν ἀνεχθῇ καὶ νὰ τὴν ὑποκρύψῃ.

Καὶ τί; νομίζετε ὅτι ἀνέκαθεν προέβη ἡ Βουλὴ ὡς ἔπρεπεν εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς καθηκόντων; Νομίζετε ὅτι ἐκ τῶν πρώτων βημάτων τῆς ἀπήντησεν εἰς τὰς προσδοκίας τὰς ὁποίας ἐναπέθεσαν εἰς αὐτὴν οἱ ἐντολεῖς τῆς; Νομίζετε ὅτι ἀνεπτέρωσεν ὁπωσοῦν τὰς ἐλπίδας τοῦ κοινοῦ ὡς πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ τόπου, καὶ τὴν ταχυτέραν ἐπίτευξιν τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος; Ὅχι ποσῶς. Ἡ κατὰσπευσις καὶ ἡ ὁρμὴ τῶν προτάσεών της μετὰ πολλὰς χρονοτριβὰς καὶ ἀγόνους συζητήσεις, τὴν ἠνάγκασαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς ἀποφάσεις της καὶ νὰ ἀκυρώσῃ αὐτάς.

Τίποτε, ὦ Βουλευταί, δὲν εἶναι εὐκολώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ προτείνῃ τις ἀπλὰ καὶ μικρὰ νομοσχέδια, νὰ προτείνῃ λ. χ. ἐλάττωσιν τοῦ δασμοῦ τῶν σιτηρῶν, ἐλάττωσιν τοῦ δασμοῦ τῆς σταφίδος, ἐλάττωσιν ἢ καὶ πλήρη κατάργησιν τοῦ χαρτοσήμου, ἐλάττωσιν τοῦ δασμοῦ τοῦ ἐλαίου, καὶ ἕτερα ἄλλα παραπλήσια. Τὰ τοιαῦτα ἔχουν βεδαιῶς καὶ τι ἐπαγωγὸν καὶ κολακευτικόν, ἀποδεικνύον εἰς τὸν τόπον τὴν καλὴν μας διάθεσιν καὶ τὴν προσπάθειαν δῆθεν τοῦ νὰ ἀνακουφίσωμεν τὸ λαὸν ἀπὸ τὰ βάρη, ἀδιαφοροῦντες ἄλλως ἂν ᾔναι δεκτὰ ἢ ὄχι τὰ τοιαῦτα νομοσχέδια, ἀρκοῦμεθα εἰς τὴν ἀπλὴν πρότασιν αὐτῶν, ἵνα λέγωμεν μετὰ ταῦτα κομπαστικῶς ὅτι ἐπροτεῖναμεν μέτρα ἐλαφρυντικά, ἀλλ' ἀπερρίφθησαν. Ἴδου αἱ βελτιώσεις ἀνέφικτοι.

Ἀλλ' ἐπιτρέψατέ μοι, ὦ Βουλευταί, νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι τρόπος τοῦ διεξάγειν τὰς ἐργασίας καὶ τὰ καθήκοντά μας μετ' ἐμβριθοῦς πειστικῆς καὶ ἀγαθοπιστίας· δὲν εἶναι αὐτὸς τρόπος τοῦ προτείνειν καὶ βουλευέσθαι εἰς προαγωγὴν τῶν κοινῶν καὶ ἐλαφρύνειν τινὰ τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν δεινῶν του, διότι ὅταν προτείνωμεν πανταχόθεν ἐλαττώσεις, χωρὶς νὰ προεξετάσωμεν τὰ γενικά τοῦ κράτους ἔσοδα καὶ ἔξοδα, νὰ

συναρμολογώμεν αὐτὰ μὲ τὰς προτεινομένας ἐλαττώσεις, ὅπως καθιστῶμεν ἐν σύνολον ὁμοιόμορρον καὶ κανονικόν, τότε ἀποδεικνύομεν ὅτι δὲν ἐργαζόμεθα ἐλλόγως καὶ σπουδαίως, ἀλλ' ὅτι ἀστεϊζόμεθα, καὶ θέλομεν νὰ παίζωμεν μὲ τὰ δεινὰ καὶ τὴν ἀθλίαν τοῦ τόπου κατὰστασιν, διότι ἐν ἐκ τῶν δύο, ἢ θέλομεν νὰ ὑπάρχῃ μία τάξις, μία Ἀρχὴ οἰαδήποτε, ἔστω καὶ προσωρινή, ἢ ὅχι· ἐὰν τὸ πρῶτον ὀφείλομεν βεβαίως νὰ τὴν θέσωμεν εἰς κατὰστασιν νὰ δύναται τοῦλάχιστον νὰ διατηρηθῇ, καὶ νὰ μὴ τῆς ἀφαιρέσωμεν ὅλους τοὺς πόρους καὶ τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεως· ἐὰν τὸ δεύτερον, ἄς καταργήσωμεν τὰ πάντα διὰ μιᾶς μονοκονδυλιάς, καὶ ἄς ἐέλθωμεν ἀμέσως ἐντεῦθεν.

Ἀλλ' ὅχι, ὦ Βουλευταί, ἡ πορεία αὕτη ἤθελεν εἶσθαι ἀναρχικὴ καὶ ὅλως καταστρεπτικὴ διὰ τὴν κοινωνίαν, δὲν ἤθελε ποτὲ ἐπιφέρει εὐαρέστους συνεπείας, οὔτε ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ὑπολήψεως καὶ ἀξιοπρεπείας μας, οὔτε ὑπὸ τῇ ἔποψιν τοῦ δημοσίου συμφέροντος καὶ τῆς κοινωνικῆς προόδου. Ἄς ἐνεργήσωμεν ὡς ὀφείλομεν νὰ ἐνεργήσωμεν, καὶ ἂν τὰ πράγματα δὲν ἀποδοῦν κατ' εὐχὴν, τότε εἴμεθα δικαιωμένοι, καὶ ἐνώπιον τῆς πατρίδος μας, καὶ ἀπέναντι τοῦ πολιτισμένου κόσμου· ἄς προβῶμεν δραστηρίως μὲν, ἀλλ' ἐλλόγως καὶ συνετῶς εἰς τὰ μέτρα καὶ τὰς ἐργασίας μας, ὅπως ἐξαλείψωμεν καὶ τὴν πικρὰν ῥῆσιν, ἥτις ἤρξατο ἤδη νὰ διαδίδηται ὅτι ἡ Βουλὴ αὕτη εἶναι *la Camera dell' inazione*. Πᾶσα ἐτέρα πορεία ἤθελε μᾶς ὠθήσει εἰς βήματα ὀλισθηρὰ καὶ ἐπικίνδυνα.

Καὶ προσέξατε, ὦ Βουλευταί, ὁ δημόσιος ἀνὴρ δὲν εἶναι ὡς τὸν ἰδιώτην· οὗτος κείμενος εἰς μικράν τινα γωνίαν ἄσημος, ἄγνωστος καὶ σκοτεινός, δύναται μὲν διὰ τοῦ κακοῦ παραδείγματός του νὰ ἐπιφέρῃ βλάβην, ἀλλ' εἰς πολλὰ περιορισμένην σφαίραν, εἰς τοὺς γείτονας καὶ φίλους του. Ἀλλὰ δὲν ἀκολουθεῖ τοῦτο καὶ ὡς πρὸς τὸν δημόσιον ἄνδρα. Αὐτὸς ἰστάμενος ὡς ἐπὶ ὑψηλῆς σκοπιᾶς, στρέφει καὶ ἐπὶ τοῦ ἀτόμου του τὰ βλέμματα ἀπάντων, ὅλων ἢ προσοχῇ εἶναι ἐστραμμένα ἐπὶ ὅλων τῶν κινήματων του, πᾶν βῆμα καὶ πᾶς λόγος μὴ

ἐξαιρουμένης καὶ αὐτῆς τῆς πνοῆς του, διατελοῦν εἰς διηνεκεῇ κατασκοπίαν, διότι πάντες ἐνδιαφέρονται εἰς τὴν καλὴν ἢ κακὴν διαγωγὴν του. Τὸ παράδειγμά του δύναται νὰ καταστῇ γόνιμον μεγάλων ἀγαθῶν ἢ μεγάλων δεινῶν.

Ἐξεύρετε, ὦ Βουλευταί, ποῖον εἶναι τὸ μεγαλύτερον κακόν, τὸ ὅποιον δύναται νὰ πράξῃ εἰς δημόσιος ἀνὴρ ; Δὲν εἶναι ὅχι τὸ προκύπτειν ἐκ τῆς μὴ πιστῆς ὑπηρεσίας του ὡς πρὸς τοὺς προϊσταμένους του· δὲν εἶναι ἡ βλάβη μιᾶς ἢ ἐτέρας οἰκογενείας, ἐνὸς ἢ ἐτέρου ἀτόμου. Τὸ χειρίστον καὶ μυριάκις ἐπικινδυνωδέστερον πάντων εἶναι τὸ κακὸν παράδειγμα, διότι τοῦτο δίδει τὸν τύπον καὶ τὸν ὑπογραμμὸν τῆς διενθύνσεως ὅλου τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ὑπῆρξαν ἔθνη ~~δ' αἰῶνα~~ γενναῖα, μεγάθυμα καὶ ἐνάρετα, τὰ ὅποια ἐνεκα τῶν κακῶν παραδειγμάτων τῶν δημοσίων αὐτῶν ἀνδρῶν, ἀπώλεσαν ὅλα τὰ ἐξοχα πλεονεκτήματα, καὶ μετέβησαν εἰς τὴν ἐσχάτην παραλυσίαν καὶ διαφθοράν, διότι μὴ τὴν ἀλήθειαν ἀδυνατῶ νὰ ἐννοήσω μὲ ποῖον θάρρος, μὲ ποῖαν εὐσυνειδησίαν, ἀνὴρ δημόσιος, ὅστις πρῶτος δὲν ἤθελε δίδει τὸ καλὸν παράδειγμα, ἤθελέ ποτε ἐντόνως καὶ ἐπωφελῶς ἀποταθῇ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς ἐπιπλήξει τὰς καταχρήσεις, τὰς παρανομίας καὶ ἀδικίας των, ἢ ἤθελέ ποτε χρηματίσει ὡς αἰείως εἰκὼν καὶ διηνεκεῆς τύπος ἐναρέτων ἡθῶν καὶ καλῆς διαγωγῆς πρὸς τοὺς ἄλλους. Βλέπετε λοιπόν, ὦ Βουλευταί, πόσον μεγάλως συντελεῖ πρὸς βελτίωσιν τῶν κοινῶν, ὁ θαρραλέος μὲν, ἀλλ' ἐστὶ κεμμένος καὶ μετ' ἀγαθοπιστίας ἐκτελούμενος τρόπος τῆς ἐνεργείας μας πρὸς διεξαγωγὴν τῶν καθηκόντων μας, καὶ πόσον καλῶς ἔπραξε νὰ κάμῃ μνηεὶαν περὶ τοῦτου καὶ τὸ σχέδιον τῆς ἀπαντήσεως.

Σὰς ἐξέφρασα, ἐντιμοὶ Βουλευταί, ἀπροκαλύπτως καὶ μετὰ παρρησίας τὰς ἰδέας μου· ἴσως τινὲς ἐπεθύμουν νὰ τὸ πράξω πρὸ πολλοῦ καὶ ἰδιαίτερώς· δὲν τὸ ἔπραξα, διότι ἐνόμισα καταλληλοτέραν τὴν περίστασιν ταύτην, καὶ τὴν δημοσιότητα μᾶλλον ἐμπρέπουσαν καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς ὑμᾶς, οἱ ἐλεύθεροι ἄνδρες, ὀφείλουν καὶ ἐλευθέρως νὰ ομιλοῦν ἐν τῶν ὀρίων τῆς εὐσχημοσύνης καὶ τῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ἄξιοπρεπείας. Ἐξετέλεσα λοιπὸν ἐν ἱερὸν καὶ ὑψηλὸν
καθῆκον, διέγραψα τὴν πορείαν τὴν ὁποίαν ὀφείλει ἡ
Βουλὴ νὰ χαράξῃ· σᾶς ὠμίλησα καὶ ὡς πατριώτης, καὶ ὡς
πολίτης, καὶ ὡς συνάδελφος.

Ἐν ἔτι μοὶ ἀπομένει, νὰ ἐπικαλεσθῶ τὸν πατριωτισ-
μόν σας, τὰ γενναῖα αἰσθήματα, τὰ διακρίνοντα τὴν εὐ-
αίσθητον καρδίαν σας, νὰ σᾶς ὀρκίσω ἐν ὀνόματι τῆς πα-
τρίδος, ἐν ὀνόματι τῆς ἱερᾶς ἰδέας, τὴν ὁποίαν ἅπαντες
πρεσβεύομεν, καὶ νὰ σᾶς συστήσω, ὡς ἐκ τῆς δυσχερείας
ἔτι μᾶλλον τῶν περιστάσεων, τὴν σύμπνοιαν, τὴν ὁμο-
θυμίαν καὶ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην, ὅπως ἀξιοπρεπῶς καὶ
ὠφελίμως διεξέλθωμεν τὰ καθήκοντά μας, καὶ κατασ-
θῶμεν σεβαστοὶ καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πατρίδος μας. Ἐγὼ
θέλω εἶσθαι πᾶν ὅτε συγκοινωνὸς καὶ συνεργάτης σας·
ὡς ἐκ τῆς ὁμοθυμίου δὲ ἐμπιστοσύνης μεθ' ἧς με ἐτιμήσα-
τε, καὶ τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ γενναίου φρονος
λαοῦ τῆς Κερκύρας, θέλω καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν,
ἀπέναντι οἰωνδῆποτε προσκομμάτων, ὅπως τηρήσω καὶ
τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς Βουλῆς, καὶ ἐξέλ-
θω ἐκ τῆς θέσεως εἰς ἣν με ἐθέσατε, κρατῶν εἰς τὴν μίαν
χεῖρα τὴν σημαίαν τῆς τιμῆς καὶ εἰς τὴν ἑτέραν τὴν
σημαίαν τῆς πατρίδος. (Ζωηραὶ καὶ παρατεταμέναι ἐ-
πευφημήσεις).

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ